

FÉLBESZAKADT VONAL

(Bíró Miklós 1948—1975)

Elindulni valahonnan, s eljutni célközelbe, aztán megpihenni.

Hogyan is foglalható össze egy fiatal képzőművész munkássága, művészetének értéke, lényege?

Szabadkai búcsútárlata után alkalmunk volt felmérni Bíró Miklós grafikáinak, nemcsak a vajdasági ember felé forduló művészetének jelentőségét. Mint a fiatal művészekről általában, meglepetéseket vártunk tőle.

A legnagyobb meglepetés talán halála előtti kitartó munkája s ezt követő nagyszabású kiállítása volt. Mintha ő is érezte volna, hogy el kell mennie. Még egyszer, utoljára be akarta bizonyítani, hogy sok újat tud, tudna teremteni.

Már jelentkezésekor nagy feltűnést keltettek tengerparti vázlatai. Amikor 1969-ben megrendezte első önálló tárlatát, figyelemre méltó tehetséget avattunk Szabadkán.

Szép volt az indulása. Magabiztossággal, daccal, tapasztalatlansággal, nyers indulatokkal teli, legrokonszenvesebb mégis a fiatalsága és az ebből eredő feszültsége volt. A műgondra ekkor még nem fordított nagyobb súlyt, mert elsősorban a téma megfogalmazására, kivitelezésére törekedett.

A gyermekkori élmények, a régi belső titkok — mint minden művészt — őt is foglalkoztatni kezdték. Ezért — amint azt egyik katalógusának előszavában elmondotta — hosszabb ideig figyelmesen tanulmányozta a szabadkai, a vidéki képzőművészek alkotásait, úgyhogy amikor rajzolni kezdett, már bizonyos tapasztalattal rendelkezett. De hát hogyan is lehetne másképpen kezdeni?!

Művésszé érese a tengerparti tájak felvázolása után akkor kezdődött meg igazán, amikor elkötelezettje lett egy szemléletnek: a groteszk, tragikus sorsú emberek ábrázolásának. Ez kezdte egyre jobban érdekelni. A vonalak tömkelegéből kialakuló alakjai — a biciklisták, az árusok, a motorosok, a cipészek, a köszörűsök, a tűzoltók, a váltókezelők, a virágárusok — a mindennapi életből kerültek vázlatfüzetébe.

Hangya András után ki örökítette meg még ilyen őszintén nálunk ezeket a kissebembereket? Ki törődött velük annyira, mint ő?

A régi emlékeiket minduntalan felidéző, pohár bor mellett búslakodó figurákkal. Mennyi ilyen gyűrött arcú, kérges kezű, a faluról városba került ember van, aki nem hajlandó lemondani megrögzött szokásairól!

De nemcsak itt, — a világ minden részén megtalálhatók Bíró Miklós groteszk típusai: a sárból feltörő, a sárba hulló, gazdag élményvilágú újjgazdag-szegények.

A rongyokba burkolt, egyenlőtlen szívdobogások is erre a rajzterképre tartoznak még. Bíró Miklós munkáinak középpontjában a körülményekhez nehezen alkalmazkodó ember áll. Jelen van a művész is, de a tragikus valóság, az »ócskapiaci sors« játssza a legfontosabb szerepet. Ezért van az, hogy helyenként durva kidolgozású tusrajzaiért nem nagyon kapkodnak, de stilizált tájaival, embereivel elnyerte a közönség tetszését.

Tollrajzait ritkán színezte. A fekete-fehér, vázlatyszerű vonalak jellemzőek alkotásaira, egyéniségére. Kompozíciói bizonyos összhangot kapnak, így teljes a vizuális élmény. Munkáiból sokszor csak hangulat árad. Nem mindegyik alkotása remekmű, de mivel egy-egy témát többször feldolgozott, variált, akárcsak szegény Farkas Béla, grafikáinak jelentős része komoly érték. Jó példa erre a *Pillanat vázlatai* című sorozata.

A városi utcák életét kifejező tollrajzainak alakjai (*De ki tehet róla, hogy szeretem a köveket?*) a biciklisták, a szemüveges, elnyűtt ruhájú, micisapkás kalandorok, a porban vergődő, sorsukba beletörődött emberek, akik felhagytak a reménnyel, kiknek pillanatnyi boldogságot már csak az ital nyújt.

Bíró Miklós törekvéseit jelentkezése óta az eredetiség jellemezte. Sokban hatott rá a gyorsaság élménye. A motorosokkal a jelen, századunk emberét örökítette meg. A kulisszaszerű jelenségek értelmét, a sorskérdéseket mennyire ki tudják fejezni tusrajzai, a motorkerékpáron ülő, végtelenbe igyekvő utasok.

Kritikusan, maró gúnnyal viszonyult motívumaihoz. Egyes alakjain a testi kín is érezhető. Chagall stílusára emlékeztető női alak repül az önarckép felé (*Vasárnapi látogatás*). Vajon megérkezik-e időben, virággal a kezében, a beteg ágyához? A háttérben botorkáló utcalányok, koldusok sem hozhatnak már gyógyírt számára, csupán a grafikus rajzpapírra karcolt, régi emlékeit elevenítik fel.

A fiatal művész, aki alig huszonzét évet élt közöttünk, utolsó korszakában sokat foglalkozott szeretteivel. *A Nap ábrándjai*, a *Nők*, *A te dalod, kedves* című rajzaival kívánt elbúcsúzni tőlük.

Ki fog most Miklós ablaka alatt éjjelizenét adni?

Mit jelent az idő a képzőművészetben?

A rajzpapír ólmába olvasztó cink súlyát, fényességét, a nemesfémek felé közelítő fényességnek örök értékét vajon hogyan kell, hogyan lehet megőrizni?

Bíró Miklóstól, a csurgói művésztelep egyik legtehetségesebb tagjától búcsúzunk. Távozásával nehezen betölthető űr maradt képzőművészeti életünkben, amelybe rövid munkásságával — korán föllobbanó és még korábban ellobbanó tehetségével — sok újat hozott.